

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย - ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และศึกษาภาวะสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดน และผลกระทบทางสุขภาพของประชาชน จากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ทั้ง 4 มิติ คือ ทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อศึกษาขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนไทย - ลาว โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ข้อมูลเรื่องบริบทบ้านฮวกและการค้าชายแดนไทย-ลาว จำนวน 8 คน คัดเลือกแบบเจาะจงในผู้ที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาเป็นระยะเวลาอันรู้ประวัติหมู่บ้านและการค้าชายแดนไทย-ลาว 2) กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ เภสัชกรจำนวน 18 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ บุคลากรจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย - ลาว กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น 3) กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแทนครัวเรือนบ้านฮวกหมู่ที่ 3 จำนวน 200 ครัวเรือน ซึ่งทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเลขสุ่ม รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้แบบสอบถาม และจัดเวทีเพื่อนำเสนอผลการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อผลการศึกษา และร่วมเสนอขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ จากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย - ลาว

สรุปดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ปัญหาจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย - ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก
2. ภาวะสุขภาพของประชาชนบ้านฮวกหมู่ที่ 3
3. ขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ของประชาชนบ้านฮวก

1.ปัญหาจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย –ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก

1.1 โรคติดต่อชายแดน

โรคติดต่อชายแดน เช่น โรคมาลาเรีย โรคฉี่หนู โรค และโรคอุจจาระร่วง ที่ยังเป็นปัญหาในพื้นที่บ้านฮวกน่าจะมีสาเหตุมาจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย- ลาว เนื่องจากมีคนเข้าออก

ชุมชนมากในแต่ละวัน ประกอบกับ ไม่มีการคัดกรองโรค จึงไม่สามารถควบคุมโรคดังกล่าวได้ โรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่จะมีเพียงคนเป็นพาหะ อาจจะเป็นสัตว์หรือสิ่งของเช่น สัตว์ป่า หรือของป่าที่สามารถส่งผลถึงสุขภาพได้ บ้านฮวกมีสถิติผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกสูงที่สุดในตำบลภูซาง และในกิ่งอำเภอภูซางยังเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคทริคิโนสิสสูงสุดในเขตภาคเหนือตอนบน หมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคนี้คือตำบลทุ่งกล้วย ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ติดกับตำบลภูซางในทิศใต้ และเป็นตำบลหนึ่งที่มีอาณาเขตติดต่อกับสปป.ลาว ได้มีการสอบสวนโรคจากกองควบคุมโรคติดต่อในปีพ.ศ.2545 และเมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาพบการระบาดของโรค แอนแทรกซ์ในอำเภอเชียงคำ (สถิติสาธารณสุขกิ่งอำเภอภูซาง, 2545) สอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติรัช เยี่ยมพร้อม (2543) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขของชุมชนผู้อพยพบ้านรวมมิตร จังหวัดเชียงรายพบว่าคนที่ลักลอบเข้ามาตามตะเข็บชายแดนเป็นพาหะนำโรควัณโรค ไข้มาลาเรีย ไข้เลือดออก จากชายแดนเข้ามาระบาดในชุมชน และการลักลอบเข้ามาอยู่ในชุมชน ทำให้เกิดโรคระบาด ที่สามารถแพร่กระจายโรคติดเชื้อและโรคติดต่อกระจาย ออกเป็นวงกว้าง สอดคล้องกับการศึกษาของมาลีวรรณ เลาะวิถิ (2541) ที่ศึกษาผลกระทบของการอนุญาตให้แรงงานต่างชาติ ผิดกฎหมายทำงานต่อการจ้างแรงงานไทยในจังหวัดลำพูนพบว่า แรงงานที่ลักลอบเข้ามา มักเป็นพาหะนำไข้มาลาเรียมาสู่คนไทย

1.2 สถานบริการทางด้านสุขภาพไทยตามแนวชายแดนต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น

จากการศึกษาพบว่าภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ทำให้ประชาชนจากสปป. ลาวเข้ามาใช้บริการทางสาธารณสุขจากสถานบริการทางสุขภาพของประเทศไทยตามแนวชายแดนมากขึ้น และพบปัญหาว่าประชาชนจากสปป.ลาว มักจะมีปัญหาในการชำระค่าพยาบาล บางรายไม่ชำระค่าบริการเลย ทำให้เป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายของภาครัฐ พบว่าในปี พ.ศ.2545 มีประชาชนจากสปป.ลาวมารับบริการทางด้านสุขภาพที่โรงพยาบาลเชียงคำ ในแผนกผู้ป่วยนอก 527 คน เป็นผู้ป่วยใน 264 คน รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 1,553,055 บาท แต่ชำระค่าบริการเพียง 724,164 บาทหรือคิดเป็นร้อยละ46.63 (แผนกเวชระเบียนและสถิติโรงพยาบาลเชียงคำ , 2545) และในปีงบประมาณ 2546(ถึงเดือนมิถุนายน) โรงพยาบาลเชียงคำสูญเงินไปแล้วกว่า1,235,500 บาท (แผนกเวชระเบียนและสถิติ โรงพยาบาลเชียงคำ , 2546) สอดคล้องกับการศึกษาของปิลันท์ มณีวรรณ (2544) ที่ศึกษาเรื่องต้นทุนดำเนินการให้บริการสุขภาพแก่แรงงานต่างชาติโรงพยาบาลศรีสังวาลย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ ต้องรับภาระ ค่ารักษาพยาบาลที่เรียกเก็บ ไม่ได้เพิ่มขึ้นทุกปี ในปีงบประมาณ 2542 โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ ต้องสงเคราะห์เงินค่ารักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วยต่างชาติทั้งหมด 7,977,277 บาท สอดคล้องกับการศึกษาของมาลีวรรณ เลาะวิถิ (2541) ที่ศึกษาผลกระทบของการอนุญาตให้แรงงานต่างชาติ

ผิคนกฎหมายทำงานต่อการจ้างแรงงานไทยในจังหวัดลำพูนที่พบว่า การเข้ารับบริการของคนต่างชาติดังผลกระทบต่อด้านสาธารณสุข 2 ประการคือผลกระทบต่อปริมาณงานสาธารณสุขและผลกระทบต่อปริมาณงานด้านสาธารณสุขคือโรงพยาบาลต้องแบกรับภาระผู้ป่วยต่างชาติในรูปของการสงเคราะห์แก่ผู้ป่วยต่อหัวที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี เนื่องจากสิทธิมนุษยชนทำให้ไม่สามารถปฏิเสธการเข้ารับบริการของประชาชนจากสปป.ลาวได้ สอดคล้องกับการศึกษาของสมศักดิ์ภัทรกุลฉวีชัย (2542) ที่ศึกษาเรื่องภาระสาธารณสุขจากประเทศเพื่อนบ้าน พบว่าเมื่อพิจารณาในแง่สิทธิมนุษยชนแล้วประเทศไทยไม่อาจปฏิเสธการดูแลรักษาประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้านได้ แม้ว่ารัฐบาลจะต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นภายใต้เศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง และงบประมาณด้านสาธารณสุขจำนวนมากที่ต้องตัดทอนลงไป มีการศึกษาพบว่าโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขบริเวณชายแดน 36 แห่งต้องรับภาระค่ารักษาพยาบาลคนไข้ต่างชาติสูงถึงปีละ 50 ล้านบาท และพบปัญหาประชาชนจากสปป.ลาวนิยมเข้ารับบริการที่โรงพยาบาลเชียงคามากกว่าที่สถานีอนามัยบ้านฮวกทั้งที่โรคที่เป็นเล็กน้อยสามารถรักษาได้ที่สถานีอนามัย ซึ่งเป็นการคัดกรองโรคเบื้องต้นและเป็นการเสี่ยงต่อการนำโรคติดเชื้อไปแพร่ระบาดในวงกว้าง อีกสาเหตุคือผู้ประกอบการรถโดยสารไทย – ลาวสามารถเข้าไปรับบริการผู้โดยสารได้ถึงฝั่งลาวจึงเป็นบุคคลแรกที่พบผู้ป่วยและมักจะไปส่งผู้ป่วยที่โรงพยาบาลเชียงคําโดยตรงโดยไม่ผ่านสถานีอนามัยบ้านฮวกก่อน ซึ่งยังเป็นกรณีพิพาทกันระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับผู้ประกอบการรถโดยสาร โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมองว่าจำนวนผู้ป่วยจากสปป.ลาวเพิ่มมากขึ้นและไม่ยอมชำระค่าบริการ เนื่องจาก การประชาสัมพันธ์ของผู้ประกอบการรถโดยสาร ซึ่งผู้ประกอบการก็ชี้แจงว่าการที่ผู้ป่วยเลือกเข้ารับบริการที่โรงพยาบาลมากกว่าสถานีอนามัยนั้นเป็นความต้องการของผู้ป่วยเอง เนื่องจากภาพลักษณ์สถานีอนามัยของสปป.ลาวนั้นไม่มีคุณภาพ ดังนั้นจึงเข้ามาใช้บริการทางสุขภาพของไทยเพราะเชื่อว่าจะได้รับบริการที่ดีที่สุด

1.3 ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย

การลักลอบเข้าเมืองของประชาชนจากสปป.ลาว สามารถแบ่งจากวัตถุประสงค์ของการลักลอบเข้าเมือง ได้สามประการคือ การอพยพเข้ามาเพื่ออาศัยที่บ้านฮวกอย่างถาวร การเข้ามาเพื่อทำงานเป็นแรงงานไร้ฝีมือในเมืองใหญ่ และเพื่อการอาศัยจุดผ่อนปรนบ้านฮวกเป็นทางผ่านไปประเทศที่สาม สอดคล้องกับการศึกษาของบัญชา คูอริยะกุล (2543) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจของการค้าชายแดนจังหวัดน่านซึ่งพบว่า เมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้นก็จะมีลักลอบเข้าประเทศไทยเพื่อผ่านไปประเทศที่สาม โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา แคนาดา สอดคล้องกับการศึกษาของปาริชาติสังขรักษ์ (2544) ที่ศึกษาเรื่องยาบ้ากับความมั่นคงของชาติ ศึกษากรณีกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลในการปิดด่านสันติคุ้ม อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่าแรงงานต่างด้าว ที่ลักลอบ

เข้ามาเพื่อหางานทำแต่คนไทยไม่กล้าที่จะรับคนเหล่านี้ทำงานอย่างเป็นทางการเป็นกิจลักษณะได้ เนื่องจากผิดกฎหมายจึงทำให้ผู้ที่ลักลอบเข้าเมืองเหล่านี้พยายามเข้าไปทำงานในเมืองหลวงคือที่กรุงเทพฯ และตามต่างจังหวัดที่ต้องการแรงงานมากอย่างอาชีพประมง โดยข้อเท็จจริงแล้วทางการไทยไม่สามารถผลักดันให้ผู้หลบหนีเข้าเมืองเหล่านี้กลับไปยังประเทศของตนได้และในสปป.ลาวไม่มีแหล่งงาน จึงทำให้คนเหล่านี้ต้องอาศัยอยู่ในประเทศไทย

สำหรับบ้านฮวก เป็นเพียงชุมชนเล็กๆ ที่รู้จักกันทั้งหมดหมู่บ้าน การปล่อยให้ประชาชนจากสปป.ลาว เข้ามาอยู่ในชุมชนนับเป็นการช่วยเหลือที่ผิด กลุ่มประชาชนจากสปป.ลาวอพยพเข้ามาอยู่กับญาติพี่น้องตามแนวชายแดนไทยแล้วไม่ยอมกลับ บางคนมาสมัครกับคนไทย จนเกิดลูกเกิดหลาน ในทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยเรียกกลุ่มนี้ว่า “ลาวอพยพ” ในปีพ.ศ.2532 สภาความมั่นคงแห่งชาติ และกองทัพภาค 2 ได้ให้สำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง จัดทำทะเบียนประวัติ และบัตรประจำตัวไว้ ในปี พ.ศ.2534 ดังนั้นคนลาวอพยพจึงมีสถานภาพเป็นคนต่างด้าวที่ยังไม่มีลักษณะการเข้าเมืองที่ชอบด้วยกฎหมาย ในบางครั้งจึงเรียกลาวอพยพว่า “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากลาว” (พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, 2540) เพราะตามกฎหมายแล้ว ผู้ที่ไม่ใช่คนไทยไม่สามารถจะอยู่ในผืนแผ่นดินไทยได้ และผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือให้ที่พักแก่ผู้ที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างมิชอบด้วยกฎหมายนั้นมีความผิดทางอาญาเพราะคนที่เข้ามาอาจจะเป็นผู้ร้าย อาชญากรข้ามชาติ หรือเป็นผู้ที่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงก็เป็นได้

ฉะนั้นปัญหาการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ควรจะได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีการหามาตรการร่วมกัน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหา จำเป็นที่จะต้องระดมสมอง ช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไข เพราะปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่เกินที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะแก้ไขได้ ควรมีการทำงานให้เป็นระบบ มีหลักปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และใช้บทกฎหมายลงโทษอย่างรุนแรง โดยไม่เลือกปฏิบัติ และที่สำคัญ ควรจะมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และการแก้ปัญหาที่ได้ผลมากที่สุด ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนด้วย

1.4 ปัญหาเรื่องขยะ

บ้านฮวกเป็นชุมชนขนาดใหญ่ประกอบด้วยเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย - ลาว ทุกวันที่ 10 และ 30 ของเดือน จึงทำให้มีปริมาณขยะมากแต่ไม่มีการกำจัดขยะในชุมชน โดยแต่ละครัวเรือนต้องจัดการขยะของตนเอง ซึ่งก็สร้างความลำบาก ในการกำจัด เพราะการกำจัดในแต่ละวิธีนั้นได้ทำลายสภาวะแวดล้อม ปัญหาขยะได้ส่งผลกระทบต่อในทุกๆด้าน ทั้งมีผลต่อทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจชุมชน และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของบัญชา คูอริยะกุล (2543) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจของการค้าชายแดนจังหวัดน่าน ซึ่งพบว่า เมื่อมีการพัฒนาโครงการต่างๆ เกิดขึ้นในชุมชน เมื่อมีปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อการค้า การลงทุน

และการท่องเที่ยว องค์การชุมชนควรจะเข้ามาบริหารจัดการในเรื่องหาดังขยะมูลฝอยให้เพียงพอกับปริมาณขยะเพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าการลงทุนต่อไป และสอดคล้องกับการศึกษาของประดอง รัชชวงศ์(2543) ที่ศึกษาเรื่องอุปสรรคทางการค้าในเหลี่ยมเศรษฐกิจ ที่พบว่า การเปิดตลาดการค้าชายแดน ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดมลพิษในชุมชน เนื่องจากปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีการทิ้งขยะตามที่สาธารณะ เป็นอุปสรรคต่อธุรกิจการค้าชายแดน

1.5 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลต่อสุขภาพ

บ้านฮวกมีภูมิประเทศเป็นที่อกเขาติดชายแดนกับสปป.ลาว มีความสูงตั้งแต่ 440-1,548 เมตร เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำลาว น้ำหงาว น้ำเปือย น้ำมิ่ง น้ำววน ซึ่งเป็นแม่น้ำที่หล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรของกิ่งอำเภอภูซาง และ อำเภอเชียงคำ(อุทยานแห่งชาติ , 2544) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายมากขึ้น อาจสืบเนื่องมาจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย – ลาว ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่า สภาพภูเขา ตามเส้นทางที่จะไปบ้าน ฮวก ถึงเส้นทางไปสปป.ลาว กลับกลายเป็นภูเขาที่ไม่มีดิน ไม้ปกคลุม มีการเผาป่าเพื่อปลูกข้าวโพด ปลูกถั่ว ซึ่งก็มีปริมาณที่ไม่มากนัก และสภาพผลผลิตทางการเกษตรไม่ดีเท่าที่ควร จากการสัมภาษณ์คนในพื้นที่พบว่า เกิดความเสียหายของสภาพป่าเนื่องจากการทำไร่เลื่อนลอยของผู้อพยพจากสปป.ลาว ที่เข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านฮวก ส่วนใหญ่จะบุกรุกเข้าไปจับจองพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูซาง เพื่อเข้าไปสร้างที่อยู่อาศัย โดยมีการตัดไม้ทำลายป่า นำไม้มาสร้างบ้านเรือนเป็นการทำลายระบบนิเวศน์ ส่งผลให้สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัยและลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ทำลายแหล่งต้นน้ำลำธาร ส่งผลให้ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อาจก่อให้เกิดน้ำป่าไหลบ่าท่วมบ้านเรือนเนื่องจากไม่มีดิน ไม้ดูดซับน้ำไว้ และเกิดการพังทลายของหน้าดินซึ่งเป็นปัญหาของบ้านฮวกอยู่ขณะนี้ เนื่องจากเป็นชุมชนตั้งอยู่บนเชิงเขาที่มีความสูงชัน และเป็นทางไหลของน้ำป่า จึงทำให้บริเวณริมฝั่งถนนทั้ง 2 ข้างทางทั้งถนนสายหลักของหมู่บ้าน และถนนตามซอยในหมู่บ้าน ถูกน้ำกัดเซาะทำให้ถนนเสียหาย เกิดน้ำท่วมขังตลอดฤดูฝน สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก และเนื่องจากถนนชำรุดอาจจะเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุในชุมชนได้ สอดคล้องกับการศึกษาของกิตติธัช เอี่ยมพร้อม (2543) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบต่อทางสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขของชุมชนผู้อพยพ บ้านรวมมิตร จ.เชียงราย พบว่า ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกบุกรุกพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดผลกระทบต่อความสมดุลในระบบนิเวศน์ของพื้นที่แถบนั้น ทำให้เสียทรัพยากรป่า ไม้เนื่องจากมีการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และใช้อุปโภคและบริโภคเช่น สร้างบ้าน ทำฟืน เป็นการทำลายความชื้นของหน้าดิน ส่งผลให้เกิดการพังทลายของหน้าดิน ส่งผลกระทบไปยังทรัพยากรน้ำ ทำให้ปริมาณน้ำฝนลดลง ไม่สามารถอุ้มน้ำฝนไว้ได้ เกิดภาวะน้ำท่วม และทำลายชีวิตสัตว์ป่า เนื่องจากวงจรห่วงโซ่อาหารถูกทำลายจนทำให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ไปในที่สุด เมื่อป่าไม้ซึ่งเป็นต้นน้ำถูกทำลาย

ทำให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำหลายสายลดลง บางแห่งแห้งขอด ทำให้น้ำไม่เพียงพอที่จะไหลลงสู่พื้นล่าง สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากน้ำที่อาศัยอยู่พื้นล่าง

ภูเขาและพื้นที่ป่าส่วนใหญ่จะถูกเผาเพื่อทำการเกษตร ซึ่งเป็นการทำลายหน้าดินและทำลายอินทรีย์วัตถุในดิน จึงทำการเกษตรไม่ได้ผล เกษตรกรจึงหันมาใช้สารเคมี และยากำจัดศัตรูพืชมากขึ้น จากการสอบถามนักวิชาการเกษตรในพื้นที่ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องการใช้สารปราบศัตรูพืช ซึ่งน่าเป็นห่วงทั้งผู้ที่พ่นยาและผู้บริโภค ยิ่งกว่านั้นยอมมีการปนเปื้อนสารเคมีในแหล่งน้ำ สอดคล้องกับการศึกษาของกุลชลธิ บุญทา (2540) ที่ศึกษาเรื่องความตระหนักผลกระทบต่อมนุษย์เรื่องการ ใช้สารเคมีทางการเกษตร จ.ลำปาง ที่พบว่า เกษตรกรมีความตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้สารเคมีน้อย และยังมีกรปฏิบัติตัวที่ยังไม่ถูกต้อง จึงทำให้ปัญหาเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้สารเคมี ยังไม่สามารถแก้ไขได้

อีกทั้งป่า สำหรับคนในชนบทแล้วถือว่าเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญมาก เพราะไม่ต้องใช้เงินในการซื้อ แต่สามารถเข้าไปหาของป่าเพื่อนำไปบริโภค และสามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินได้อีกด้วย แต่จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า สภาพการณ์มันเปลี่ยนไปป่าของชุมชนกลายเป็นป่าเสื่อมโทรม ไม่มีต้นไม้ใหญ่เหลือเพียงแต่ต้นไม้บางตาไม่กี่ต้น หน้าดินถูกเผาทำลาย ของป่ายังคงพอมืออยู่บ้างแต่ไม่มากนัก จากคำขวัญของหมู่บ้านที่ว่า “หวานเลื่องลือน้ำผึ้งบ้านฮวก” คงเหลือไว้เพียงตำนาน เพราะในอดีต บ้านฮวกจะมีชื่อเสียงเรื่อง น้ำผึ้งป่า หรือ น้ำผึ้งเคื่อนห้า แต่ทุกวันนี้ ต้องรอซื้อของป่าจากประชาชนจากสปป.ลาว ในวันที่มีการเปิดตลาดการค้า และพบว่า แม่ค้าส่วนใหญ่จะเข้าไปซื้อของป่าจากสปป.ลาว เช่น หน่อไม้ เห็ดป่า และน้ำผึ้ง เพื่อนำมาขาย ผึ้งไทยจึงเป็นปัญหาของคนจนในชุมชน เพราะในอดีตไม่จำเป็นต้องซื้ออาหาร อยากรกินอะไรก็สามารถเข้าไปหาได้ในป่า แต่ปัจจุบันไม่มีแหล่งอาหารอีกต่อไป

1.6 ปัญหายาเสพติด

การเปิดตลาดการค้าที่ชายแดนไทย-ลาวบ้านฮวก มีความเสี่ยงต่อภัยยาเสพติดมาก นับว่าเป็นจุดอันตรายทั้งต่อคนพื้นที่และนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ ประคอง รัชนีวงศ์ (2543) ที่ศึกษาเรื่องอุปสรรคของการค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ซึ่งพบว่า การค้าตามแนวชายแดนจะง่ายต่อการลักลอบค้าสิ่งผิดกฎหมาย จึงมีปัญหายาเสพติดมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ บัญชา คูริยะกุล (2543) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจของการค้าชายแดนจังหวัดน่าน พบว่าการค้าชายแดนทำให้ปัญหายาเสพติดในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นแนวตะเข็บชายแดนเอื้อต่อกระบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่จะมุ่งประเด็นไปที่ชายแดนฝั่งพม่า แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนเส้นทางการลำเลียงมาตามตะเข็บชายแดนไทย- สปป. ลาวมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของปาริชาติ สังขรัตน์ (2544) ที่ศึกษาเรื่อง ยาบ้ากับความมั่นคงของชาติ ศึกษากรณี

กระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล ในการปิดด่านสันตันทู๋ อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า ช่องทางการนำเข้าของยาบ้าจะเข้ามาทางช่องทางตามแนวชายแดน 4 จังหวัดภาคเหนือ บางส่วน ก็ลำเลียงผ่านทางสปป.ลาวเข้าสู่ไทยด้านจังหวัดพะเยา จังหวัดน่าน และจังหวัดอุตรดิตถ์ อีกทางหนึ่งลำเลียงจากตามลำน้ำโขง เข้าสู่ไทยทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก รวมทั้ง การลำเลียงเข้ามาด้านจังหวัดระนอง เมื่อพิจารณา บริเวณชายแดนไทยทั้งหมดแล้ว พล.ต.อ.สันต์ สรุดานนท์ ผบ.ตร.ยอมรับว่า ยากต่อการทะลักเข้ามาของยาบ้า เพราะมีช่องทางเข้าถึง 732 ช่อง (มติชน, 16 กันยายน 2543 อ้างในปาริชาติ สังขทรัพย์) ประกอบกับจุดผ่อนปรนบ้านฮวกอยู่ติดกับหมู่บ้าน ชาวเมืองของ สปป.ลาว ที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติดกันทั้งหมู่บ้าน ซึ่งเข้ารับการบำบัดที่ถ้ากระบอก บางครอบครัวเข้ารับการบำบัดทุกคน และพบว่า กลุ่มม้งเป็นเครือข่าย ค้ายาเสพติด ที่ทางราชการ กำลังจับตาอยู่ (มติชนรายสัปดาห์, 2546) จากข้อมูลเรื่องยาเสพติดในพื้นที่ ตำบลภูซางพบว่า การใช้ ยาเสพติดส่วนใหญ่จะเป็นยาบ้า มีผู้เสพ 8 ราย ผู้ค้า 11 รายซึ่งผู้ค้ารายใหญ่ อยู่ที่บ้าน ฮวก และอดีตผู้นำ ของบ้านฮวก ก็มีคดีพัวพันกับยาเสพติด (สารานุกรม สุขกิจอำเภอภูซาง, 2546) และปัญหาเรื่อง ยาเสพติด เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ที่มีอันตรายต่อสุขภาพ และสติปัญญาของผู้เสพ อาจจะ ทำร้ายผู้อื่นก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม สร้างปัญหาสังคมและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

2.ภาวะสุขภาพของประชาชนบ้านฮวก

2.1 ภาวะสุขภาพทางด้านร่างกาย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผลที่ได้จากแบบสอบถามที่ใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทน ครัวเรือนบ้านฮวก หมู่ที่ 3 จำนวน 200 ครัวเรือน พบว่า ภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน มีสมาชิกในครัวเรือนเป็นโรคมาลาเรีย ร้อยละ 36.5 เป็นโรควัณโรค ร้อยละ 26.5 ได้ข้อมูลตรงกันกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดเวทีประชาคมภาวะสุขภาพของประชาชนบ้านฮวก ยังมีปัญหาเรื่อง สุขภาพในโรคที่คล้ายกับประชาชนจากสปป.ลาว อาจจะเนื่องจากไม่มีการคัดกรองโรคและจากการ ลักลอบเข้ามาของประชาชนจากสปป.ลาว จากการศึกษาพบว่า มีประชาชนจากสปป.ลาวเข้ามาอาศัย อยู่ในชุมชนมากขึ้นการไม่มีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ ไม่มีการสวมหมวก ไม่มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด สามารถทำให้เกิดโรคได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคติดเชื้อในระบบทางเดินอาหาร พบโรค อุจจาระร่วง เป็นอันดับสูงสุดและพบโรควัณโรค โรคมาลาเรีย ในชุมชน(สถิติการเจ็บป่วย สถานีอนามัยบ้านฮวก, 2545) สอดคล้องกับการศึกษาของ กฤตยา อาชวนกุล และคณะ(2540) ที่ศึกษาเรื่อง ผลกระทบต่อภาวะการเกิด การเจ็บป่วยและการตายของแรงงานข้ามชาติต่อนโยบายทางสาธารณสุข ที่พบว่า การลักลอบเข้าเมืองส่งผลให้ มีแรงงานกระจายตัวอยู่ตามแหล่งงานต่างๆ ทั่วประเทศ แรงงานมักเร่ร่อน ไม่มีบ้านถาวร ไม่มีเครือข่ายสังคม เนื่องจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย

จึงนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ และการทำงานที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ทำให้ทำงานที่เสี่ยงอันตราย งานที่สกปรก และงานที่ยากลำบาก เพื่อแลกกับค่าจ้างที่ต่ำกว่าคนไทย โดยไร้สิทธิต่อรอง และไม่ได้ รับการคุ้มครองด้วยกฎหมาย และส่วนใหญ่แรงงานต่างด้าว ก็จะมีปัญหาในการเข้าถึงสถานบริการ สาธารณสุข ทั้งนี้เพราะไม่มีหลักประกันสุขภาพ และขาดข้อมูลวิธีการเข้าถึงบริการของรัฐ ทำให้ เป็นปัญหาของหน่วยงานสาธารณสุข เนื่องจากการเป็น โรคติดต่อต่างๆ ก็มักจะเนื่องมาจากแรงงาน ต่างด้าว เท่ากับว่าเป็นการกระจายเชื้อ เป็นวงกว้าง ทำให้การแพร่ระบาดของโรคติดต่อขยาย แขน เช่น โรคไข้มาลาเรีย วัณโรค โรคเท้าช้าง กระจายไปทั่วประเทศ สอดคล้องกับการศึกษาของ ฉลองขวัญ อุดทะยอด (2542) ที่ศึกษาผลกระทบของการจ้างแรงงานพม่า และพบว่า แรงงาน ที่ลักลอบเข้ามามีผลกระทบต่อปัญหา สาธารณสุข เนื่องจากประชาชนที่ลักลอบเข้ามามักจะมี สุขนิสัยส่วนบุคคลที่ยังไม่ดี มีการสร้างที่อยู่อาศัยไม่ถูกสุขลักษณะไม่มีการใช้สวมซึม เพราะจาก การเข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ในวันที่มีการเปิดตลาดการค้าชายแดนผู้ศึกษาได้สังเกตเห็นว่า มีประชาชนจากสปป.ลาว นั่งถ่ายอุจจาระในบริเวณป่าสองข้างทาง ซึ่งด่านตรวจคนเข้าเมือง ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ไม่มีห้องน้ำไว้ให้บริการและห้องน้ำที่มีก็อยู่ในบริเวณตลาดการค้าชายแดน ไทย - ลาว ซึ่งไม่สะดวกและอยู่ไกลจากจุดผ่อนปรนประมาณ 3.5 กิโลเมตร และในสถานการณ์ จริงประชาชนจากทั้งสองประเทศจะเข้าออกช่องทางที่จุดผ่อนปรนทุกวัน แต่มีการเปิดตลาดการค้า ชายแดนแค่เดือนละ 2 ครั้ง การสร้างห้องน้ำที่บริเวณตลาดจึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของ ประชาชนจากสปป.ลาวไม่สะดวกในทางปฏิบัติ และจากการสอบถามคนในพื้นที่พบว่าห้องน้ำ ที่ตลาดส่วนใหญ่ผู้ที่ใช้ก็จะเป็นพวกพ่อค้าแม่ค้าที่มาขายของในวันที่เปิดตลาดเท่านั้นและไม่มี ผู้รับผิดชอบดูแลเรื่องความสะอาด

2.2 ภาวะสุขภาพทางด้านจิตใจ

ผลจากแบบสอบถามตัวแทนครัวเรือนบ้านฮวกหมู่ที่ 3 จำนวน 200 ครัวเรือน พบว่า ร้อยละ 63.5 รู้สึกสุขใจที่มีคนเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ส่งผลทำให้รายได้มากขึ้น แต่มีบางส่วนที่มี ความรู้สึกในเชิงลบกับการเปิดตลาดการค้าชายแดนคือ มีความวิตกกังวลเรื่องความมั่นคงของชาติ และความไม่สงบตามแนวชายแดนร้อยละ 37.0 มีความวิตกกังวลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินร้อยละ 36.0 สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดเวทีประชาคม อาจเนื่อง มาจากปัญหาหาเสพติดในชุมชนที่มากขึ้นภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าสอดคล้องกับการศึกษา ของปาริชาติ ตั้งขันธ์ (2544) ที่ศึกษาเรื่องยาบ้ากับความมั่นคงของชาติ ศึกษากรณีกระบวนการ ตัดสินใจของรัฐบาลในการปิดด่านสันติคุ้ม อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า ตามแนวตะเข็บ ชายแดนพบปัญหาบ้านมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชุมชนและประเทศชาติ เพราะปัญหาหาเสพติด เป็นต้นเหตุของปัญหาทางสังคมเช่น ปัญหาคอร์รัปชั่น ทำให้ประชาชนอยู่ในสังคมอย่างไม่ปกติสุข

ต้องคอยหวาดกลัวกับภัยที่อาจจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความมั่นคงของชาติด้านสังคมวิทยา เนื่องจากประชาชนยังดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความ ตื่นตระหนก รู้สึกไม่ปลอดภัย ในการดำเนินชีวิต

จะเห็นได้ว่าภาวะสุขภาพทางด้านจิตใจ ของประชาชนบ้านฮวกนั้น มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านสังคม ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าแล้วส่งผลต่อสุขภาพทางด้านจิตใจ

2.3 ภาวะสุขภาพด้านสังคม

ผลจากแบบสอบถามตัวแทนครัวเรือนบ้านฮวก หมู่ที่ 3 จำนวน 200 ครัวเรือน พบว่า ร้อยละ 33.0 เห็นด้วยว่าการเปิดตลาดการค้าทำให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคมลดลง และร้อยละ 31.5 เห็นด้วยว่าความขัดแย้งในเรื่องการค้าขายแดนอาจส่งผลให้เกิดปัญหาระหว่างประเทศ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดเวทีประชาคม ซึ่งพบว่า การเปิดตลาดการค้าขายแดนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม หลายประการที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนบ้านฮวก เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชนมีเรื่องผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพเข้ามาเกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นว่าสังคมชนบทของบ้านฮวกในอดีต กำลังเปลี่ยนไป กลายเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น มีการแทนที่ด้วยวัฒนธรรมสมัยใหม่ จากภาพบ้านของคนไทลื้อในอดีต จะเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง มีเรือนยู่ข้างมักจะมีภาพผู้หญิง เลี้ยงลูก ทอผ้า ทำกิจกรรมต่างๆอยู่ใต้ถุนบ้าน ก็มีให้เห็นน้อยลง ผู้คนต่างแก่งแย่งทำมาหาเลี้ยงชีพ มีการแข่งขันค้าแข่งกันขาย บางคนทะเลาะกันจากการประกอบอาชีพที่คล้ายกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคมมีลดน้อยถอยลง การลงแขก ก็กลายเป็นการจ้างรายวัน ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต ราคาสินค้าเกษตรที่ไม่มีราคาอยู่แล้ว บางทีคิดค่าใช้จ่ายกลับ ขาดทุน เงินที่กู้มา ก็ไม่มีจะส่ง ซ้ำยังมีหนี้สินนอกระบบ

การเปิดตลาดการค้าขายแดนยังทำให้เกิดปัญหาการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ปัญหายาเสพติด ซึ่งส่งผลถึงความมั่นคงของชาติ สอดคล้องกับการศึกษาของประคอง รัชวงศ์ (2543) ที่ศึกษาเรื่องอุปสรรคทางการค้าในเหลี่ยมเศรษฐกิจที่พบว่า การเปิดตลาดการค้าขายแดนเกิดผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยตรง เช่น ค่าครองชีพสูงขึ้น แต่ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์ค่อนข้างน้อย พบปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนที่เป็นสาเหตุของปัญหา ทางสังคม และพบปัญหาการลักลอบเข้าเมืองมากขึ้น ส่งผลต่อความไม่ปลอดภัย ในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของบัญชา คูริยะกุล (2543) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบต่อเศรษฐกิจของการค้าขายแดนจังหวัดน่าน ซึ่งพบว่า เกิดความ ขัดแย้งในชุมชน เนื่องจากเรื่องผลประโยชน์จากการค้า ส่งผลถึงความร่วมมือ และสัมพันธภาพของชุมชนลดลง และพบว่ามียาเสพติดในชุมชนมากขึ้น มีผลต่อความปลอดภัยของนักลงทุนที่จะเข้าไปประกอบธุรกิจตามแนวชายแดน

2.4 ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ

ผลจากแบบสอบถามตัวแทนครัวเรือนบ้านฮวก หมู่ที่ 3 จำนวน 200 ครัวเรือน พบว่า ร้อยละ 33.5 เห็นด้วยว่าหลังจากเปิดตลาดการค้า ทำให้สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากมีการทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 28.0 เห็นด้วยว่าวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนไป เนื่องจากมีการอพยพเข้ามาอยู่บ้านฮวกมากขึ้น ทั้งประชาชนจากสปป.ลาว และประชาชนจากประเทศไทยที่ย้ายมาจากภูมิลำเนาอื่น เพื่อเข้ามาประกอบการค้า ทำให้เกิดความหลากหลายของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ อาจส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ร้อยละ 27.5 เห็นด้วยว่าทำให้ทำให้คนไปช่วยงานบุญในชุมชนน้อยลง แต่ทั้งนี้ประเทศไทยกับสปป.ลาวยังไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องศาสนา ภาษา ความเชื่อ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนมากนัก และร้อยละ 29.5 เห็นด้วยว่าภายหลังจากเปิดตลาดการค้าชายแดนทำให้ผู้คนในสังคมแก่งแย่งชิงดีกัน ความเอื้ออาทรในสังคมลดลง ในประเด็นเรื่องยาเสพติดร้อยละ 48.5 รู้สึกไม่ชอบใจที่ชุมชนถูกมองว่าเป็นแหล่งค้ายาเสพติด ซึ่งเรื่องยาเสพติดส่งผลกระทบต่อประชาชนบ้านฮวกมากที่สุด สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดเวทีประชาคม เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการค้ายาเสพติด อีกทั้งอดีตผู้นำบ้านฮวกก็มีคดียุติธรรมกับยาเสพติดจึงทำให้สาธารณชนมีภาพลบกับชุมชน และประชาชนบ้านฮวกบางส่วน มีความรู้สึกไม่ภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง และร้อยละ 33.5 เห็นด้วยว่าหลังจากเปิดตลาดการค้า ทำให้สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากมีการทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบต่อทางจิตวิญญาณที่เกิดขึ้น ไม่สามารถแยกได้อย่างชัดเจนกับผลกระทบต่อทางสังคม เพราะมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงกันมาก แต่สามารถอธิบายได้ว่าการเปิดตลาดการค้าชายแดน ไทย-ลาว เรื่องของความรักถิ่นบ้านเกิดของคนที่เข้ามาอาศัยใหม่นั้นลดลง ส่งผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์ โบราณสถาน ความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนถูกปรับเปลี่ยน สอดคล้องกับ การศึกษาของกิตติรัช เอี่ยมพร้อม (2543) ที่ศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและ สาธารณสุขของชุมชนผู้อพยพ บ้านรวมมิตร จ.เชียงราย พบว่า ความหลากหลายของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ในชุมชนส่งผลให้มีความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีการประยุกต์วัฒนธรรม ความเชื่อ ต่างๆ เข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ มีความเชื่อที่หลากหลาย ความเชื่อดั้งเดิมถูกปรับแต่ง ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน และมีความสนใจในการอนุรักษ์โบราณสถานของชุมชนลดลง

3. ขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

ตารางที่ 6 สรุปขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

ผลกระทบ	ขอบเขตและแนวทางในการประเมิน
<p>1.ทางด้านร่างกาย</p> <p>1.1 โรคติดต่อบริเวณชายแดน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.ประเมินให้ครอบคลุมในทุกกลุ่มเสี่ยง (ผู้ที่เข้ามาจากสปป.ลาว ผู้ประกอบการค้าชายแดน จนท.ประจำจุดผ่อนปรน) 2.คาดการณ์แนวโน้มการเกิดโรคจากรายงานโรคติดต่อ(รง.506) 3.ประเมินอัตราการเป็นโรคมลาเรียจากการเจาะเลือดหาเชื้อมาลาเรียในทุกวันที่เปิดตลาดการค้า 4.ศึกษาจากอัตราป่วย อัตราตายจากโรคติดต่อชายแดน ภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน 5.เปรียบเทียบกับอัตราการป่วยจากโรคติดต่อชายแดน จากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ณ จุดผ่านแดนอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายกัน 6.ประเมินภาวะสุขภาพของผู้ที่ป่วยในชุมชน หรือผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านฮวก 7.ศึกษาอัตราป่วยหรือภาวะสุขภาพของผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการรับโรค เช่น ผู้ขับรถโดยสาร เจ้าหน้าที่บริเวณจุดผ่อนปรน 8.รวบรวมข้อมูลเรื่องสุขภาพจากผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ในชุมชน ให้มากที่สุด
<p>1.2 โรคติดต่อในระบบทางเดินอาหาร</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.คาดการณ์แนวโน้มการเกิดโรคจาก สติติการเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อในระบบทางเดินอาหาร 2.ประเมินโดยการสำรวจสุขภาพibal สิ่งแวดล้อม 3. ศึกษาจากอัตราป่วย อัตราตายจากโรคติดต่อในระบบทางเดินอาหาร ภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน 4.เปรียบเทียบกับอัตราการป่วยเป็นโรคติดต่อในระบบทางเดินอาหารจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ณ จุดผ่านแดนอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายกัน
<p>1.3 โรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.ประเมินจากอัตราป่วยของประชาชน ในกลุ่มกลุ่มอาการของโรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจ ทั้งชนิดเฉียบพลัน และเรื้อรัง 2. ศึกษา และจัดทำฐานข้อมูลโรคหรืออาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรคติดต่อในระบบหายใจ 3.เปรียบเทียบกับอัตราการป่วยเป็นโรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ณ จุดผ่านแดนอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายกัน

ตาราง 6 สรุปขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (ต่อ)

ผลกระทบ	ขอบเขตและแนวทางในการประเมิน
1.4 ผลกระทบจากปัญหาขยะ	<ol style="list-style-type: none"> 1.เปรียบเทียบปริมาณขยะในชุมชน ระหว่างวันที่เปิดตลาดการค้าและวันปกติ 2.สำรวจวิธีกำจัดขยะของหน่วยงานที่รับผิดชอบในวันเปิดตลาดการค้า 3.สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวต่อปัญหาขยะ
1.5 ผลกระทบจากมลพิษทางน้ำ	<ol style="list-style-type: none"> 1.ประเมินจากสถิติโรคติดเชื้อในระบบทางเดินอาหาร 2.ประเมินจากการตรวจการปนเปื้อนของแหล่งน้ำ 3.ศึกษาสภาพแหล่งน้ำ คุณภาพน้ำ 4.วิเคราะห์การปนเปื้อนในแหล่งน้ำและในอาหาร 5.ศึกษาระบบนิเวศน์ 6.เปรียบเทียบกับอัตราการป่วยเป็นโรคติดเชื้อจากมลพิษทางน้ำ ภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน กับจุดผ่านแดนอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายกัน
1.6 ผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ	<ol style="list-style-type: none"> 1.ประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในระบบทางเดินหายใจ 2.ประเมินจากความรู้สึกรบกวนรำคาญของประชาชนในการเปิดตลาดการค้าชายแดน 3.ศึกษาจากอัตราป่วย จากโรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจ ภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน
2.ด้านจิตใจ	<ol style="list-style-type: none"> 1.สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่องการเปิดตลาดการค้าชายแดน 2.ประเมินความพึงพอใจเรื่องการเปิดตลาดการค้าชายแดน โดยใช้แบบสอบถาม 3.ประเมินความเครียดจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน โดยใช้แบบวัดความเครียด

ตาราง 6 สรุปขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (ต่อ)

ผลกระทบ	ขอบเขตและแนวทางในการประเมิน
3. ด้านสังคม	1.ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของผู้ที่อพยพเข้ามาอาศัยบ้านฮวกอย่างถาวร และศึกษารายละเอียด เกี่ยวกับการปรับตัวในการใช้ชีวิตในไทย
3.1 ผลกระทบจากการลักลอบเมืองที่ผิดกฎหมาย	2.สนับสนุนให้คนในชุมชนได้ศึกษาวิถีชีวิตของคนลาวอพยพ ที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยศึกษาว่าส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยรวมอย่างไร ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และทำการประเมินชุมชนโดยชุมชน และใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ในการหามาตรการในการหาข้อปฏิบัติ ต่อผู้ที่เข้ามาอาศัยในชุมชน ที่มีขอบด้วยกฎหมาย
3.2 รัฐต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายเนื่องจากเข้ามาใช้บริการด้านสุขภาพของประชาชนจากสปป.ลาว	1.ประเมินความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ เครื่องมือและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ ของหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ 2.ประเมินคุณภาพการบริการทางสุขภาพ และ ประเมินความพึงพอใจในการรับบริการจากผู้รับบริการ
3.3 จากการเข้ามาประกอบอาชีพในชุมชน (คนจากถิ่นอื่น)	1.สำรวจ ทำสถิติ จำนวนผู้เข้ามาอาศัยในชุมชน และบันทึกประวัติโดยละเอียด ทั้งสัญชาติ อายุ โรคประจำตัว 2.ประเมินผู้เข้ามาอาศัยในชุมชน ถึงการให้ความร่วมมือ และทำประโยชน์ต่อชุมชน โดยเจ้าของชุมชน
3.4 ผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้	1.ศึกษาพื้นที่ป่าที่เป็นแหล่งอาหารในชุมชน และจำนวนครัวเรือนที่พึ่งพิงแหล่งอาหารจากป่า 2.ประเมินพื้นที่ที่ถูกทำลาย 3.สำรวจพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูซาง 4.ศึกษาระบบนิเวศน์ของเขตป่าในชุมชน 5.สนับสนุนให้มีการวิจัยในชุมชน เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหา อาจจะมีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้
4.ด้านจิตวิญญาณ	1.สำรวจความพึงพอใจ ในภาพลักษณ์บ้านฮวกในปัจจุบัน (โดยประเมินทั้งประชาชนในชุมชน และจากนักท่องเที่ยว) 2.คาดการณ์สภาพภูมิประเทศที่เปลี่ยนแปลง จากการพัฒนารูปแบบช่องการค้า(จากจุดผ่อนปรน เป็นจุดผ่านแดนถาวร) 3.สนับสนุนให้มีการวิจัยในชุมชน เพื่อตระหนักถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ควรค่าต่อการอนุรักษ์ และศึกษาผลกระทบของการค้าชายแดนต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภาษาท้องถิ่น

โดยสรุป ขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพของประชาชนจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย – ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก จำเป็นต้องมีการประเมินให้ครอบคลุม ในมิติสุขภาพทั้ง 4 มิติ ดังนี้

ผลกระทบทางสุขภาพทางด้านร่างกาย เนื่องจากมีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกายอย่างเด่นชัด คือเรื่องการเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อชายแดน โรคติดต่อในระบบทางเดินอาหาร โรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจ และปัญหาการอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนยังได้สร้างปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ มีการเผาป่าซึ่งทำลายแร่ธาตุในดิน การใช้สารเคมีเพื่อทำการเกษตรและเนื่องจากไม่ระบกกำจัดขยะในชุมชน จึงมีการทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลองทำให้น้ำเน่าเสียก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ มีการปนเปื้อนจากสารเคมีเกษตร และเกิดมลทางอากาศ ดังนั้นจึงควรประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โดยการประเมินอัตราป่วย อัตราตายของประชาชนในชุมชนจากโรคติดต่อชายแดน โรคติดต่อในระบบทางเดินอาหาร โรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจ และโรคติดต่ออื่นๆ ให้ครอบคลุม ทุกกลุ่มโรคและทุกกลุ่มเสี่ยง โดยสามารถคาดการณ์แนวโน้มการเกิดโรคจากรายงานโรคติดต่อ (รง.506) และศึกษาเปรียบเทียบกับ การเปิดตลาดการค้าชายแดน ณ จุดผ่านแดนอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน นอกจากนี้ควรเปรียบเทียบปริมาณขยะในชุมชน ระหว่างวันที่เปิดตลาดการค้าและวันปกติ ตลอดจนถึงศึกษาวิธีกำจัดขยะของหน่วยงานที่รับผิดชอบในวันเปิดตลาดการค้า และประเมินความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวต่อปัญหาขยะ และควรประเมินสภาพแหล่งน้ำ คุณภาพน้ำ วัดหาสารปนเปื้อนของแหล่งน้ำและ ในอาหาร

ผลกระทบทางสุขภาพทางด้านจิตใจ จากการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกดีต่อการเปิดตลาดการค้าชายแดน เนื่องจากจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น มีรายได้ต่อครัวเรือนมากขึ้น แต่ก็มีประชาชนบางกลุ่มมีความรู้สึกวิตกกังวลในเรื่องความปลอดภัย หงุดหงิดรำคาญใจ และไม่พึงพอใจเมื่อมีคนพลุกพล่านในวันที่เปิดตลาดการค้าชายแดน ดังนั้นจึงควรมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน จากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ประเมินความพึงพอใจ โดยใช้ แบบสอบถาม และประเมินความเครียด โดยใช้แบบวัดความเครียด

ผลกระทบทางสุขภาพทางด้านสังคม จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาวเกิดปัญหาการลักลอบเข้าเมืองและลักลอบค้าสิ่งผิดกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาบ้า ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมมากที่สุด และสามารถเชื่อมโยงสู่สภาพจิตใจ และการเจ็บป่วยทางกายได้ นอกจากนี้การมีคนเข้ามาอาศัยในชุมชนมากขึ้น ส่งผลถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทำให้พื้นที่ป่าซึ่งเป็นแหล่งอาหารในชุมชนลดลง ดังนั้นจึงควรสำรวจข้อมูลของผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน ตลอดจนศึกษาถึงผลกระทบต่อชุมชน โดยรวมทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และ ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

ในการ หมายมาตรการ และข้อปฏิบัติต่อผู้ที่เข้ามาอาศัยในชุมชน อย่างไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ควรสนับสนุนให้ประชาชน เป็นผู้ศึกษาหรือร่วมศึกษา และควรศึกษาถึงจำนวนครัวเรือนในชุมชน ที่อาศัยแหล่งอาหารในพื้นที่ป่า ตลอดจนศึกษาระบบนิเวศน์ของป่าในชุมชน สำรวจพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูซางและประเมิณพื้นที่ที่ถูกทำลายร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้

ผลกระทบทางสุขภาพทางด้านจิตวิญญาณ เนื่องจากบ้านฮวก มีความหลากหลายในเรื่องของ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ทั้งคนลาวอพยพ ชาวเขาเผ่าม้ง และคนพื้นเมืองดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นชาวไทลื้อซึ่งมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ไปตามยุคสมัยและกาลเวลา ทำให้ประเพณีและความเชื่อต่างๆมีการเปลี่ยนแปลง ความตระหนักในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และการรักษารากฐานบ้านเกิดลดลง อีกทั้งเสียสภาพลักษณะเรื่องยาเสพติดเนื่องจากเป็นตะเข็บชายแดน และอดีตผู้นำมีคดีพัวพันกับเรื่องยาเสพติด ทำให้ประชาชนบางส่วนรู้สึกไม่ภาคภูมิใจในชุมชนของตน ดังนั้นจึงควรมีการสำรวจความพึงพอใจในภาพลักษณ์ ของบ้านฮวกในปัจจุบันจากประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว และสนับสนุนให้มีการวิจัยในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรค่าต่อการอนุรักษ์ และเพื่อศึกษาว่าการค้าชายแดน มีผลต่อวัฒนธรรม ประเพณี และภาษาท้องถิ่นหรือไม่

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการเปิดตลาดการค้าชายแดน ควรจะนำผลการศึกษาไปใช้ในการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ ควรจะดำเนินการเกี่ยวกับการเฝ้าระวังหรือควบคุมโรคติดต่อตามแนวชายแดน โดยนำขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามแนวทางที่หน่วยงานสามารถปฏิบัติได้ ทั้งนี้ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด และควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

2. หน่วยงานของกรมการปกครอง ควรทำการสำรวจสำมะโนครัวในชุมชนบ้านฮวก ทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐในฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เพื่อสำรวจประชาชนในหมู่บ้าน และเป็นการกวาดล้างผู้ที่เข้ามาอาศัยโดยผิดกฎหมาย หากพบผู้กระทำผิดควรมีบทลงโทษตามกฎหมาย และส่งกลับประเทศทันที ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริต ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และ โปร่งใส ซึ่งภารกิจในครั้งนี้อาจจะต้องทำโครงการเสนอไปยังผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อจะได้ดำเนินการได้อย่างคล่องตัว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดมาตรการควบคุมการเข้าออกของประชาชนจาก สปป. ลาว โดยมีมาตรการในการติดตามผู้ที่เข้าเมือง เช่น ให้ผู้เข้าเมืองบันทึกรายละเอียดถึงเหตุผลการเข้ามาในประเทศไทย และระบุวันเวลาและสถานที่ให้ชัดเจน หากว่ามีความจำเป็นที่ต้องพักค้างคืนในประเทศไทย ก็ควรมีบุคคลค้ำประกัน และควรมีมาตรการติดตามคนที่ไม่กลับตามกำหนด และกำหนดข้อลงโทษตามกฎหมาย ทั้งนี้ควรจัดทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวก เพื่อจะได้มีแนวปฏิบัติเป็นไปในทางเดียวกัน
2. การเข้มงวดเกี่ยวกับการเข้า-ออก ของประชาชนจากสปป.ลาว เจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจคนเข้าเมืองจุดผ่อนปรนบ้านฮวก ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด
3. ทบทวนระเบียบในข้อตกลงเกี่ยวกับระยะเวลาและระยะเวลา ในการเข้ามาของประชาชน จากสปป.ลาว เพื่อให้สามารถตรวจสอบและติดตาม ได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาในครั้งต่อไป

1. ควรจะศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพแบบรอบด้าน (Comprehensive Health Impact Assessment) ซึ่งเป็นกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เจาะลึก และรอบด้าน ศึกษาจนถึงขั้นประเมินผลงวด และมีมาตรการติดตามคนที่ไม่กลับตามกำหนด และข้อลงโทษตามกฎหมาย และจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างผู้ปฏิบัติงานที่จุดผ่อนปรนบ้านฮวก เพื่อจะได้มีแนวปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
2. เนื่องจากจุดผ่อนปรนบ้านฮวก มีปัญหาหลายประการ จึงควรมีการศึกษาแยกเจาะลึกตามประเด็นสำคัญ เช่น การลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย และควรศึกษาให้ครอบคลุมทุกช่องทางเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อจะได้ข้อมูลที่ เป็นภาพรวมของประเทศ เพื่อจะได้ นำเสนอเชิงนโยบายต่อไป
3. ควรมีการศึกษาร่วมกับชุมชน เช่น การวิจัยชุมชน เพราะจะได้ปัญหาที่แท้จริง และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการหามาตรการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และมีความเป็นไปได้เนื่องจาก มีหน่วยงานของรัฐ หลายหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อที่จะได้ประโยชน์สูงสุด แก่ประชาชนในพื้นที่
4. การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ควรจะมีการศึกษาวิจัยเป็นทีมในสาขาอาชีพ เพราะในพื้นที่ชายแดนบ้านฮวก เป็นพื้นที่ที่ทุกฝ่ายให้ความสนใจเนื่องจากอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูซาง เป็นเมืองท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนและจังหวัดเป็นจำนวนมากในแต่ละปี อีกทั้งยังเป็นประตูสู่อินโดจีน ที่นักลงทุนมองเห็นผลประโยชน์จากช่องการค้านี้มาก

แต่การศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีปัญหาหลายประการที่จำเป็นต้องหามาตรการหรือแนวทางในการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะหากไม่มีการดำเนินการใดๆ อาจจะเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติ และจะสายเกินแก้ ซึ่งในจังหวัดพะเยามีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายแห่งและมีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน ในพื้นที่ น่าจะมีศักยภาพพอที่จะผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงเมื่อนำไปปฏิบัติ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved